

PERMONIK – NÁSTROJ PRO EVIDENCI PERIODIK¹

Anna Vandasová (Praha)

PerMonik – a Tool for the Registration of Periodicals

Abstract: The cooperation between the owners of the most comprehensive conservation collections in the system of Czech libraries, namely the National Library of the Czech Republic, the Moravian Library in Brno and the Olomouc Research Library, has resulted in the creation of a tool for the registration of periodicals called PerMonik. The article describes in detail the origin and development of this tool, which should streamline the management and research of regional mutations of large periodicals, be used to record their physical condition and help to prepare them for digitisation.

Keywords: library – periodicals – regional mutations – conservation collections

Na konferenci *Periodická paměť* byl v roce 2021 představen nástroj pro efektivní správu a evidenci rozsáhlých periodických titulů – PerMonik. V následujícím článku stručně představíme okolnosti jeho vzniku, fungování a především cíle, kterým by měl nástroj sloužit nejen v rámci knihoven, ale případně i v dalších paměťových institucích a samotným badatelům.

Národní knihovna ČR, Moravská zemská knihovna v Brně a Vědecká knihovna v Olomouci, tedy příjemci celostátního povinného výtisku,² spolu již několik let spolupracují v oblasti dlouhodobého uchování konzervačních sbírek, které na základě povinného výtisku ze zákona³ budují. Společně se v rámci řešení různých projektů věnovaly například otázkám doplňování konzervačních sbírek, jejich fyzickému průzkumu včetně řádné evidence či ochrany a v neposlední řadě i digitalizaci. V rámci komplexní péče o své fondy narazili členové řešitelských týmů i na otázku ne zcela optimální evidence velkých periodických titulů. Jedná se především o rozsáhlé novinové tituly, které zejména v druhé polovině 20. století vycházely v různých regionálních mutacích. Tato periodika jsou ve fondech knihoven často svázána po logických celcích do měsíců, čtvrtletí, pololetí nebo i celých ročníků. V těchto svázaných exemplářích se však objevují různé mutace či mutační vydání a podrobná evidence o tom, co knihovna ve fondu a v konkrétním svazku přesně má, bohužel většinou neexistuje. Knihovní katalogy detailní zápis neumožňují a krátké poznámky ke svazku nelze efektivně využít. Kolegové z výše uvedených knihoven se tak

rozhodli vyvinout nástroj, který by tento nedostatek vyřešil.

První myšlenka na vznik PerMonika se objevila už v rámci výzkumného projektu financovaného z projektu NAKI MK ČR „*Vytvoření kooperativního systému pro budování a správu novodobých konzervačních sbírek v ČR a vývoj potřebných nástrojů*“⁴ v letech 2012–2015, který řešil problematiku konzervačních sbírek obecně. V letech 2016–2020 následoval další projekt NAKI II „*IN-PROVE: budování integrovaného prostředí pro PRůzkum, Ochranu, Výzkum a Evidenci novodobých knihovních dokumentů*“⁵, v jehož rámci už se řešitelé začali otázkou regionálních mutací periodik a jejich evidence zabírat systematicky a v něm rovněž nástroj pro porovnávání exemplářů rozsáhlých periodických titulů vznikl. Další rozvoj a optimalizaci PerMonika se podařilo začlenit do institucionálního výzkumu Národní knihovny ČR. I v tomto pokračování výzkumu jsou zapojeni řešitelé z původních NAKI projektů – zástupci z Moravské zemské knihovny v Brně a Vědecké knihovny v Olomouci a nově se do projektu zapojili i kolegové ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem, aby doplnili evidovaný fond o své sbírky.

Než přistoupíme k popisu nástroje PerMonik, je nutné zastavit se hned na úvod u terminologie, kterou si řešitelé v rámci spolupráce nastavili a podle které se následně postupuje při vyplňování údajů. Na nejvyšším stupni byl definován pojem *metatitul*, kterým se rozumí obecné označení novového titulu, jenž postupně či současně vycházel v různých mutacích. *Metatitul* je používán jako zastřešující označení.

¹ Upravená podoba článku Permonik jako nástroj pro evidenci periodik a jeho využití při průzkumu regionálních mutací *Československého sportu* v Severočeské vědecké knihovně, který vyšel v *periodiku ITlib. Informačné technológie a knižnice*, 2022, č. 1–2.

² Zákon č. 37/1995 Sb. Zákon o neperiodických publikacích, §3 Čl.1

³ Zákon č. 257/2001 Sb. Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, §9 Čl.1, §10 Čl.1, §11 Čl.1

⁴ Srov. <https://www.isvavai.cz/cep?s=jednoduche-vyhledavani&ss=detail&n=0&h=DF12P01OVV007> [cit. 3. 8. 2022]

⁵ Srov. <https://www.isvavai.cz/cep?s=jednoduche-vyhledavani&ss=detail&n=0&h=DG16P02H020> [cit. 3. 8. 2022]

Obr. 1. Mladá fronta (Praha) bez označení mutačního vydání.

Obr. 2. Mladá fronta (Ostrava) jedna tečka.

Příkladem může být metatitul *Československý sport*, v jehož rámci existují různé mutace – např. *Československý sport*, mutace *Praha*, *Československý sport*, mutace *Ostrava* a další. Řešitelský tým pro začátek vytipoval omezený počet metatitulů z 20. století, které jsou v rámci PerMonika zpracovávány, jiné metatituly uživatelé v současné době ručně vkládat nemohou. Stanovený soubor metatitulů bude možné rozšířit, až bude nástroj vyvinut do optimálního stavu a bude moci být začít užíván v běžné praxi.

Druhým pojmem je (*regionální*) *mutace*, čímž rozumíme lokální verzi (zpravidla) celostátního periodika, viz příklady výše: *Československý sport* mutace *Praha*, *Československý sport* mutace *Ostrava*. Obvykle je *mutace* uváděna přímo na titulní straně v hlavičce každého čísla, nejedná se však o pravidlo. Pokud není *mutace* uvedena, lze vycházet z katalogizačních záznamů příslušné knihovny či lze projít jednotlivé články daného čísla, které by mohly k identifikaci přispět. Označení *mutace* není jako termín definováno v České terminologické databázi knihovnictví a informační vědy (TDKIV), objevuje se však v několika heslech. Například u hesla *Deník*⁶ je uvedeno, že se jedná o dokument „vycházející nejméně pětkrát týdně obvykle ve vysokých nákladech, někdy také s regionálními mutacemi“⁷. Naopak pojem

Obr. 3. Mladá fronta (Ostrava) se dvěma tečkami.

mutační vydání už v TDKIV nalezneme. Přímou se uvádí, že se jedná o „současné vydání těžce publikace v různých mutačních jazykových, regionálních a jiných. U periodik se může jednat např. o vydání téhož čísla s menšími obsahovými změnami, ústřední deníky mohou mít v různých regionech část obsahu vztahující se k dané lokalitě (inzerce, místní zpravodajství)“⁸. Pod tímto výkladem bychom však mohli chápat i termín *mutace*. Řešitelé se však dohodli pojmy *mutace* a *mutační vydání* rozlišit a jako *mutační vydání* je definována další verze vydání v rámci jedné *mutace* konkrétního metatitulu. *Mutační vydání* bývají označena různými způsoby, zpravidla různým počtem (nebo naopak vynecháním) znaků, často teček, hvězdiček či čtverečků, které jsou umístěny v hlavičce čísla u data a ročníku. V rámci jedné *regionální mutace* mohlo existovat více *mutačních vydání* vycházejících současně.

Ukázky značení *mutačních vydání* si můžeme prohlédnout na příkladech mutace *Mladá fronta* (Ostrava) z 1. prosince 1960 na obrázcích č. 1–3. Zde je patrné označení tří mutačních vydání – bez tečky, jedna tečka, dvě tečky.

Mutační vydání se mohou lišit už na první pohled, často jsou však rozdíly patrné až při podrobnějším porovnání.

V rámci práce s nástrojem PerMonik užíváme dále označení *vydání*, které definujeme jako typ vydání příslušného čísla – tedy např. ranní, polední, odpolední, večerní, případně zvláštní či mimořádné. Uvedená terminologie je pro práci s nástrojem PerMonik zásadní a je třeba ji dodržovat, aby došlo k systematickému plnění aplikace.

Nástroj je v současné době vyvíjen a optimalizován, proto zatím není dostupný k zavedení do běžné praxe. Aplikaci je možné prohlédnout na webových stránkách⁸ a veškeré technické informace k vývoji jsou umístěny v repozitáři Github.⁹ K dispozici ke konzultacím jsou rovněž řešitelé projektu, kteří pravidelně o vývoji PerMonika informují na konferencích knihoven a dalších paměťových institucích.

Přejdeme nyní ke krátkému představení toho, jak se s nástrojem PerMonik pracuje. Základní jednotkou, kterou uživatel vkládá do aplikace, je svazek a prvním krokem je

⁶ MATUŠÍK 2003.

⁷ CELBOVÁ 2003.

⁸ Srov. <https://permonik.nkp.cz/> [cit. 30. 11. 2022].

⁹ Srov. <https://github.com/NLCR/evidence.periodik> [cit. 3. 8. 2022].

